

РОЗДІЛ 6. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

6.1. Вимоги до економічної інформації

У постіндустріальній ері функціонування суб'єктів господарювання роль своєчасної та якісної інформації різко підвищується, оскільки поточна ситуація на ринку товарів, робіт та послуг швидко змінюється, що потребує оперативного надходження правдивої та неупередженої інформації про стан ринкових параметрів (цін, попиту, пропозиції, якісних характеристик товарів конкурентів та ін.) до осіб, які приймають управлінські рішення.

Основними споживачами інформації є ретроспективний, оперативний, поточний та перспективний види аналізу, які й диктують вимоги до неї.

Роль інформації особливо зростає при розробці стратегії розвитку суб'єктів господарювання. При цьому напрямки інформації залежать не тільки від стану суб'єкта господарювання, але й від загальної зовнішньої ситуації. Разом з тим, необхідно враховувати, що економічна інформація може мати ряд недоліків, які необхідно постійно виявляти і знаходити шляхи їхнього усунення, так:

- неоднорідність економічної інформації потребує її уніфікації та стандартизації;
- нестача економічної інформації, яка особливо часто відчувається при проведенні перспективного економічного аналізу в умовах систематичного зростання обсягів і напрямків бізнесу суб'єкта господарювання, зумовлює необхідність постійних пошуків нових джерел її надходження;
- недоцільність деякої економічної інформації одночасно з нестачею необхідної інформації викликає марні витрати часу на її опрацювання і тому потребує розробки бланків аналітичних таблиць для збору і представлення інформації для прийняття управлінських рішень та ін.

Між економічною інформацією та економічним аналізом існують тісні прямий та зворотний зв'язки. Прямий полягає у тому, що економічний аналіз базується на економічній інформації, тобто вона є

вихідною базою для його проведення. Проте в процесі економічного аналізу здійснюється контроль і за аналітичною роботою, оскільки в системі менеджменту усі види робіт повинні бути певним чином сплановані, організовані, мотивовані й, безперечно, проконтрольовані. В результаті цього контролю оцінюється якість і виявляються недоліки інформації, розробляються та запроваджуються заходи з їхнього усунення. В цьому й проявляється зворотний зв'язок.

На сьогодні аналітична інформація щодо виявлених резервів найчастіше використовується не в оперативному управлінні виробництвом, а для розробки бізнес-планів, тобто вона часто носить «посмертний» характер, оскільки дозволяє оцінити «загублену вигоду» замість реальної, яку можливо було б отримати при своєчасній реалізації виявлених резервів уже у тому періоді, дані за який аналізуються. Для збільшення оперативності результатів аналізу в прогресивних аналітичних технологіях використовується контроль за відхиленнями (від норм, від плану), який здійснюється в результаті моніторингу контрольних показників задля виявлення й оцінки відхилень їхніх фактичних значень від нормативних або планових, встановлення причин виникнення цих відхилень та шляхів їхнього подолання безпосередньо в поточному періоді часу.

6.2. Класифікація аналітичної інформації

Аналітична інформація – це сукупність знань, відомостей, що характеризують діяльність підприємства, організації. Складність виробничих та фінансово-господарських процесів, зростання кількості та ускладнення зв'язків між ними, багатогранність учасників ринку та різноманітність їхніх інтересів зумовили різке підвищення попиту на інформацію як на макро-, так і на мікрорівні. Різноманітність аналітичної інформації потребує її класифікації за різними ознаками (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1

Класифікація аналітичної інформації

Ознаки	Види інформації
1	2
1. Залежно від середовища	1.1. Зовнішня інформація 1.2. Внутрішня інформація
2. Залежно від використання	2.1. Первинна інформація 2.2. Вторинна інформація (тобто раніше сформована, отримана)

Аналіз господарської діяльності

Закінчення табл. 6.1

3. Залежно від джерела її надходження	3.1. Нормативна або стандартна інформація 3.2. Планова інформація 3.3. Облікова та звітна інформація 3.4. Позаоблікова інформація 3.5. Довідникова інформація 3.6. Дослідницька інформація
4. Залежно від форми представлення	4.1. Якісна інформація (моделі, методики аналізу, опис) 4.2. Кількісна інформація (в аналітичних таблицях) 4.3. Графічна інформація (блок-схеми, діаграми, структурограми, графіки та ін.)
5. Залежно від етапу аналізу	5.1. Вихідні дані 5.2. Проміжна аналітична інформація 5.3. Результативна або підсумкова інформація
6. Залежно від рівня управління	6.1. Макроекономічна інформація: про стан національної економіки; галузі; регіону 6.2. Мікрорівнева інформація: про діяльність підприємств (об'єднань) та їхніх структурних підрозділів 6.3. Інформація про стан низових рівнів управління: робочих місць, виробничих ділянок, цехів, дочірніх підприємств, філій
7. Залежно від вирогідності	7.1. Точна інформація 7.2. приблизна (орієнтовна) інформація 7.3. Неточна інформація, яка підлягає перевірці
8. Залежно від статусу джерела надходження інформації	8.1. Офіційна інформація 8.2. Неофіційна інформація: чутки, оцінки незалежних аналітичних центрів або експертів
9. Залежно від корисності	9.1. Абсолютно необхідна інформація 9.2. Достатня інформація 9.3. Зайва (непотрібна) інформація
10. Залежно від ступеня досяжності	10.1. Відкрита інформація 10.2. Закрита інформація, тобто об'єкт комерційної таємниці
11. Залежно від часу оцінки	11.1. Минула інформація 11.2. Майбутня, перспективна інформація 11.3. Поточна інформація 11.4. Оперативна інформація
12. Залежно від постійності	12.1. Умовно-постійна інформація 12.2. Змінна інформація

Інформаційне забезпечення економічного аналізу містить усі різноманітні види інформації, а також програмне забезпечення для її систематизації, обробки, аналітичних розрахунків та побудови графіків. При цьому в інформаційному забезпеченні зовнішнього аналізу головне місце посідає бухгалтерська звітність та нормативно-правова інформація; у внутрішньому – дані всіх видів обліку та планово-нормативна інформація.

Крім зазначених видів інформації, важливе значення має комерційна зовнішньоекономічна інформація.

6.3. Джерела інформаційного забезпечення економічного аналізу

Система інформації для проведення економічного аналізу визначається його видом, метою та завданням.

Інформаційним забезпеченням зовнішнього економічного аналізу є фінансова звітність суб'єктів господарювання: Форма № 1 «Баланс», Форма № 2 «Звіт про фінансові результати», Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» і Форма № 4 «Звіт про власний капітал» та примітки до неї, з указаних форм звітності частіше за все використовуються баланс і звіт про фінансові результати, оскільки інші форми звітності є обов'язковими до складання і надання лише великими підприємствами; засоби масової інформації; статистичні довідники та ін.

Для внутрішнього аналізу виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єктів господарювання джерел інформації значно більше, їхній перелік наведений нижче.

1. Економічні норми; нормативи; стратегічні та поточні плани підприємства; бізнес-плани; планові завдання цехам, відділам та іншим підрозділам; внутрішні стандарти.

2. Оперативна звітність підприємства: змінні рапорти; технічні звіти; журнал обліку вантажів, що надійшли; лімітно-забірні картки; відомості обліку залишків матеріалів на складі; матеріальний звіт; відомості на виплату грошей; касові книги підприємства за видами валют; виписка банку з руху безготівкових коштів за особовим рахунком; розрахунково-платіжні відомості та ін.

3. Дані бухгалтерського обліку: журнали та відомості дебетових оборотів за об'єктами обліку.

4. Статистична звітність підприємства: Форма № 1 «Баланс», Форма № 2 «Звіт про фінансові результати», Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» і Форма № 4 «Звіт про власний капітал» та примітки до неї.

5. Рішення вищих установ щодо річного звіту підприємства та ревізії, що проводяться для контролю господарської діяльності підприємства.

6. Аудиторські висновки та звіти.

7. Матеріали науково-методичних, науково-практичних конференцій та нарад, результати соціологічних досліджень та науково-дослідних робіт, періодична та довідкова література, інше.

8. Листування з постачальниками, споживачами, фінансовими та кредитними органами та іншими контрагентами.

9. Акти обстежень вищими та контролюючими органами.